

СЕКЦІЯ 2. ЛОКАЛЬНА ІСТОРІЯ ЯК ФОРМА ЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ САМОІДЕНТИЧНОСТІ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-299-2-4>

VOLYN STUDIES OF OLEKSANDR TSINKALOVSKY IN THE COMMEMORATION RETROSPECTIVE

ВОЛИНЕЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ ОЛЕКСАНДРА ЦИНКАЛОВСЬКОГО В РЕТРОСПЕКТИВІ ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ

Diachenko V. M.

*doctor of Philosophy (Ph.D), teacher,
Professional college of technologies, business and law
of Lesya Ukrainka Volyn National University
Lutsk, Ukraine*

Дяченко В. М.

*доктор філософії, викладач,
Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж технологій,
бізнесу та права Волинського національного університету
імені Лес Українки»
м. Луцьк, Україна*

Олександр Цинкаловський (1898–1983) – учений-енциклопедист, краєзнавець, один із яскравих репрезентантів регіональної історіографії. Серед численних дослідників, які вивчали минуле Волинського краю, він залишив чи не найпомітніший слід. Важливим є не лише дослідити науковий доробок Олександра Цинкаловського, а й належно оцінити його внесок в розвиток волинезнавства.

Одним із найважливіших його проявів є присутність імені дослідника та результатів його студій у публічному просторі України та історичній пам'яті сучасних українців. І, на щастя, після десятиліть мовчання комуністичного часу ситуація після 1991 р. змінилася. Вчений отримав належне визнання та пошанівок.

Увічнення пам'яті доробку науковця – це, передовсім, видання їхнього доробку, праць, опублікованих ним або про них з ґрунтовним аналізом студій.

У 2011 р. з ініціативи Володимир-Волинської єпархії УПЦ МП накладом лише декілька десятків примірників було перевидано працю Олександра Цинкаловського «Стара Волинь і Волинське Полісся» [1]. 2019 р. перевидання двотомовик дочекався у Києві [2]. Двічі уже була перевидана й інше дослідження волинезнавця – «Княжий город Володимир» [3].

Той факт, що Олександр Цинкаловський є справжнім авторитетом для волинських дослідників, засвідчило проведення низки наукових конференцій, присвячених постаті вченого. Це IX наукова історико-краєзнавча міжнародна конференція присвячена 1010-ій річниці Володимир – Волинського і 100 – річчю від дня народження О. Цинкаловського – «Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край», яка відбувалася у м. Луцьку та м. Володимир-Волинську 20–23 січня 1998 р. Вона була помічена не лише в Україні [4], а й у сусідній Польщі [5]. Того ж року пройшла історико-краєзнавча конференція «Олександр Цинкаловський і його сподвижники», яка відбулася у Нововолинську 27 травня 1998 р. і котра стала даниною пам'яті земляків перед визначним дослідником. Ще однією конференцією присвяченій відомому краюдину була XXVII Міжнародна науково-краєзнавча конференція, присвячена 1020-ій річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського, яка відбулася 22 лютого 2008 р. [6]. 13 лютого 2018 р. у Володимир-Волинську відбулася Всеукраїнська наукова історико-краєзнавча конференція «Олександр Цинкаловський – велич особистості» до 120-річчя від дня народження вченого.

1993 р. до 95-річчя від дня народження у приміщенні обласного краєзнавчого музею відбувся вечір-портрет «Олександр Цинкаловський», де, окрім іншого, чи не вперше волинянам було продемонстровано добірку матеріалів про славетного краєзнавця, фотографії, археологічні знахідки, друковані твори [7].

З нагоди 100-ї річниці від дня народження дослідника працівники Волинського краєзнавчого музею підготували виставку «Волинь археологічна: традиції і колекції» на якій було представлено близько тисячі оригінальних предметів з археологічної колекції музею. У Волинському краєзнавчому музеї була відкрита виставка, присвячена 110-й річниці від дня народження відомого дослідника Волині. На виставці експонували над 1 000 одиниць археологічних знахідок, які цікаві не лише археологам-професіоналам, а загалом любителям волинської старовини.

15 січня 2013 р. у Волинському краєзнавчому музеї відбувся камерний захід, присвячений 115-й річниці від дня народження

та 30-й річниці смерті професора Олександра Цинкаловського. Захід підготували працівники музею Тамара Садовник та Лариса Гриб. Вечір проходив під девізом: «Його життя – то плідна праця», а представлена фотодокументальна виставка розкривала родинне оточення, археологічну та наукову діяльність вченого.

Подібні заходи організовані й у м. Володимирі-Волинському. Так, 2008 р. у Палаці культури працівники централізованої бібліотечної системи організували вечір пам'яті «Волинська земле, гордись людьми такими, які дорожчі золота в сто раз», а у фойє була представлена виставка ксерокопій родинних фотографій із Володимир-Волинського музею та фондів ЦМБ [8].

Іменем Олександра Цинкаловського названа вулиця у містах Ковель та Володимир-Волинський, які пов'язані з особою краєзнавця. У м. Володимирі відкрито меморіальні дошки на родинному будинку (вул. 20 липня 7; кол. Острівцецька), на вулиці, яка носить його ім'я та на школі, патроном якої він є (хоч, слід вказати, що ця вулиця до біографії вченого немає стосунку). 29 червня 2003 р. було прийнято рішення назвати на честь Олександра Цинкаловського одну з найкращих шкіл «Володимир-Волинську школу-гімназію № 4», а 2014 р. аналогічне рішення про присвоєння імені Олександра Цинкаловського було прийняте щодо школи № 8 м. Ковеля. Тоді ж 2014 р. на фасаді будівлі школи № 8 м. Ковеля відкрили пам'ятну дошку на честь Олександра Цинкаловського. Вона нагадує про те, що у місцевій гімназії свого часу навчався незаслужено ігнорований у радянські часи історик, археолог, краєзнавець. На вшанування свого патрона відбуваються педагогічні читання – як до прикладу у Володимирі 2017 р. «Постать Олександра Цинкаловського очима сучасника».

З 2008 р. існує обласна державна премія імені О. Цинкаловського, якою відзначають послідовників вченого, краєзнавців, які відіграють важливу роль в розвитку краєзнавчих досліджень Волині.

У 2012 р. Волинською обласною державною телерадіокомпанією було знято науково-популярний фільм про О. Цинкаловського – «Заповіт князюму місту». Автор і режисер Марія Андрушко, редактор Ольга Куліш, оператор-постановник Валерій Фетисов, асистент оператора Микола Дмитрук, звукорежисер Андрій Жирнов, режисер монтажу Олександр Радчук.

Варто звернути увагу й на популяризацію імені волинезнавця через проведення краєзнавчих вікторин про видатного земляка. Така, до прикладу, була організована у січні 2013 р. у Володимирі-Волинському між командами школярів НВК № 3 (команда «Берегня») та міської гімназії (команда «Секвентес») [10].

Елементом пам'яті про видатного земляка є краєзнавчі експедиції “Стежками Олександра Цинкаловського”, які дозволяють побачити чи є ще ті села, якими мандрував видатний волинезнавець [11]. Один із таких маршрутів проклали до ювілею вченого. Його організатори та учасники хотіли пройти тими селами, у яких бував волинезнавець, дізнатися, що там про нього знають, чи пам'ятають його. Так з'явився маршрут, який пролягав з Турійська до Колодяжного через села Радовичі – Купичів – Грушівка – Білаші – Любитів.

Представлена постать Олександра Цинкаловського і у філокартії. Так, 1997 р. був випущений художній маркований конверт «О. М. Цинкаловський (1898–1983) історик, археолог, краєзнавець» (номер замовлення № 7-3602).

Олександру Цинкаловському присвячують свої вірші сучасні поети. Також, громадськість Волині ставить питання і про спорудження пам'ятника О. Цинкаловському у його рідному Володимирі.

Отже, можемо з впевненістю твердити, що сьогодні ім'я знаного волинезнавця, історика, археолога є частиною історико-культурного простору Волині. Нині його постать удостоїлась належної шани від нащадків через комеморативні практики та меморіалізацію. Його ім'я є частиною публічного простору Волині та України, взірцем патріотизму та любові до рідного краю, на який орієнтуються сучасні українці.

Література:

1. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся (краєзнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 р.). У 2 т. Володимир-Волинський, 2011.

2. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся (краєзнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 р.). У 2 т. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. Т. 1 600 с.; Т. 2. 576 с.

3. Цинкаловський О. Княжий город Володимир. Луцьк: Надстир'я, 2003. 122 с.; Цинкаловський О. Княжий город Володимир.: історико-краєзнавчі нариси. Львів : НОВОград, 2017. 128 с.

4. Гуменюк Н. Олександр Цинкаловський і Волинь. *Віче*. 1998. 5 лютого (№ 6). С. 8; Гусюк Л. Науковий потенціал. *Слово правди*. 1998. 20 січня ; Філатенко А. Цинкаловський і Волинь. *Волинь*. 1998. 27 січня.

5. Bargieł B. Konferencja “Przeszłość i współczesność Wołynia”. *Archeologia Polski Środkowoschodniej*. 1999. Т. IV. S. 268–269

6. Див.: Богуш М. І. Залишитесь у вічності: Володимир-Волинський: історія, яка завжди з нами: історико-краєзн. нариси. Луцьк: Надстир'я, 2008. С. 349–351.

7. Харів О. Слово про Олександра Цинкаловського. *Народна трибуна*. 1993. 10 лютого (№ 10). С. 2.

8. Корнилюк М. «Волинська земле, гордись людьми такими, які дорожчі золота в сто раз». *Наше місто*. 2008. 8 травня (№ 18). С. 9.

9. Надюкова І. Якою побачили постать Цинкаловського наші сучасники. *Слово правди*. 2017. 12 січня (№ 2). С. 3.

10. Краєзнавча вікторина про видатного земляка. *Слово правди*. 2012. 23 лютого (№ 8). С. 3; Янович Б. Вікторина пам'яті Цинкаловського. *Волинь-експрес*. 2012. 23 лютого. С. 4.

11. Бобак О. Олександр Цинкаловському. *Пересопниця: стежками краєзнавчих подорожей* / упоряд., передм. В. М. Войтович. Рівне : видавець В. Войтович, 2012. С. 64.